

V šatore le-té že davno sprejete.
Vseh tuteh krdel ta četa najhuje
In najoholeje se napihuje,
Ker méni, da precej se ognjusi,
Če vina kozarec s kmetom pokusi.
Pogledi, tamkaj na desnej sedé
Krog ognja brzi strelci trijé.
Gotovo domá na tirolskih so tléh;
Le pojdi, Vanek, lotiva se téh.
Veseli ptiči so, radi kramljajo,
Lepó se oblačijo, novce imajo.
(Odideta k šatorom.)

Etimologične drobtine.

Sovra, Sora.

Nekaj let je že, odkar je bil neumorni preiskovavec slovenskega starinarstva Dav. Terstenjak po tem listu sprožil željo, naj bi naši rečniki v svoje predalo vzeli tudi imena slovenskih gorá, hribov, mest, trgov, vasi, rek, potokov itd. Tudi je poleg tega, če se želó ne motim, nasvetoval, naj bi se povsod poskušalo ime tudi etimologično razcepiti. Kako koristno bi to bilo, povzame vsak, če le vé, da dostikrat, ko so zgodovinske sporočila pomankljive, jezik iz zadrege reši. Kako lepo pravi nekje J. Grimm: „Jezik je polni dihljej človeške duše; kjer se on oglasi ali v spomenikih živi, se umakne vsa negotovost o narodu, ki ga je govoril.“

To mi je prišlo na misel, ko sem prebiral v zadnjem „Novičnem“ listu nekoliko izpeljav, koje je priobčil veljavni g. Poženčan. Gotovo so bile marsikomu po godu in tudi meni; al da v vsem nisem njegovih misli, tudi on tirjal ne bo, ker že star pregovor pravi: „quot capita tot sensus.“ Navskriž sva si v izpeljavi besede Sora. Sovra meni g. P. pride od sor-a-o = candidus; dobila je tedaj reka ime po barvi; Sovra pa je postalo po popačenem izgovarjanji, kakor kovs ali kavs, namesti kos. Ne tajim, da so dobivale reke sèm ter tjà, dasiravno jako po redkem, imena po barvi; al pri Sovri bo to težko da obveljalo. Kakošen pomen bomo potem dali vozni sori = sovri, ki je gotovo ravno te korenine, kakor ime reke? Sora = zavira kakor gosp. P. meni, gotovo ne, ker sora ni zavira, ampak rahno (stange), ki sprednji vozni konec z zadnjim sklepa. Moja misel je, da moramo korena drugod iskati. Omenil sem nekje, da Nemec napek prestavlja besedo soteska z „einöde“. Če besedo razcepimo, se pokaže, da je sestavljena iz predloga s, z ali so in pa glagola stiskati; tedaj soteska = sostiska = compressus, „engpass.“ Takih besed imamo več, naj tedaj nekatere naštejemo: so-sed; snem = sejn (starosl. *sněmъ* od *sněti*); smetje (starosl. *smetije*) = so + mesti, in ne metati, kakor je bilo nedavno brati; sovražnik = so + vrag; svet = consilium starosl. *svěť*. Tudi zbor je tako sestavljena beseda; ker pred ustnikom *b* in zobnikom *d* se spreminja *s* ali *so* v *z*.

Tudi staroslovensko ima prav dosti tacih besed, ki se od novih ločijo v tem, da se pri prvem nahaja *sz* = novosl. *so*. Primeri Miklošičev „lexicon l. slov. dialecti veteris“ od št. 164. Editio I. in Dobrovsky-ga „institutiones“ str. 407. Vendar se tudi nahajajo sestave z *sa* (*ж*) kakor: *sadedъ* = vicinus; *saprag* = *σύζυγος* = coniux. Zadnja beseda je v slovenskem kakor latinskem in grškem enako sestavljena.

Konec besedi pa je ta-le: Kakor zgorej imenovane besede, tako se je sestavila tudi beseda Sovra ali Sora! Sora je postalo iz predloga so in glagola vreti. Staroslovensko pozná dva glagola vreti: prvemu je pomen, kakor je še sedaj navaden, družemu pa = concludere = skleniti. Poprimem se zadnjega pomena in sicer vzlasti zato, ker dobó po tej izpeljavi tudi sovra pri vozu svoj pravi pomen. Sora je tedaj

sklepajoča, — in res. Kdor je kedaj v Loci bil, je zapazil, da se ondi stekate vodi Poljanšica in Selšica (ki po soteski privrè) in njuni stok se imenuje Sovra = Sora.

Znabiti, da je dobila vas Sostrov ali Sostrovo, kakor se že imenuje*), tudi po enaki sestavi imé.

To je moja misel; trdim pa nikakor ne, da sem gotovo pravo zadel. Moje jezikoslovne znanosti še niso tako utrjene, da bi se mogel ustavljati možem, ki že čez dvajset let bogatijo naše slovstvo s svojimi preiskavami. Napisal sem te vrstice, da bi še enkrat sprožil zanimiv Terstenjakov nasvèt. V marsikaj bode posvetilo tudi primerjajoče jezikoznanstvo, kteremu je Fr. Bopp bil oče. Štopili smo v tem še komaj čez prag, pa kar še ni, lahko bode. Tudi v slovniških zadevah bode ta učenost marsikaj izpulila, kar se je po navadni rabi preveč udomačilo in se nam več napaka ne zdi. Dostikrat so v tem grešili pesniki in marsikaj se skriva pod „licentio poetico“, kar je le jezikoslovna — skaza.
G. Krek.

Národopisne stvari.

Črnogorci.

Zgodovinska povest.

V češčini spisal P. Chocholoušek.

(Konec.)

VII.

Črna noč jela je bežati z zemlje, in jutranja zora začela je že žariti hribe in doline. Jefrem je še vedno sedel poleg trupla svoje žene, kar iznenada zagrmé puške stražarjev in Ivan stopi v sobo.

„Vstani, Jefrem, vstani!“ — reče — „domovina te kliče! Turki so nas napadli.“

Jefrem ga ne sliši.

„Kdor je vitez in brat Črnogorec! — ponoví Ivan, stopi bliže in ga potrese. — Tvoji Zaidi bomo prepevali mrtvaške pesmi!“

To je pomoglo. Jefrem skoči na noge, toda strašno ga je bilo viditi, kako se je v eni noči spremenil. Lice mu je bilo blede in oči krvave.

Že so se razlegali poedini poki po jutranjem zraku, Jefrem pogleda skozi okno in vidi, da je celo jezero pokrito s turškimi čolni.

„So že tù, Zaida, tù so!“ — zavpije — „gosti ti dohajajo na spreved, mi pa jih lepo dočakamo“ — in preskočivši njeno truplo, leti k obali.

„Alah, Alah!“ — kričali so Turki skakaje iz čolnov. Črnogorci stali so ne daleč, Jefrem priletí in bil je zopet on krvoželjen vodja; nobenemu ni prizanašal.

Turki so došli že pod trdnjavo, da jo naskočijo, paša sam je vodil svoje vojake. Toda zastonj je iskal Jefrem aga, ki je bil tisti dan na Lesendrijo navalil in jo osvojil.

„Čas je, hajdimo, hajdimo, da operemo svojo slavo v sovražnikovi krvi“ — zakliče Jefrem, ko vidi vrstene Turke. „Zaida!“ — zagrmí še enkrat, in zaleti se na yraga.

„Črna gora!“ — vpili so Črnogorci, ko so udarili na Turka. Toda on se uprè navalu in sedaj se uname strahovito klanje med dve sto junaškimi Črnogorci in malo ne osemnajst sto besnimi Albanci. Jefrem je s svojim handžarom strašno sekal Turkom glave, ktere

*) Ljubljanski „catalogus cleri“ piše po zastareli pisavi „Šostru“ to bi bilo po sedanji občni „Soztru“!! — Deželnega vladnega lista abecedni spisek od leta 1857 ima slovensko „Sostro“, nemško „Sostru“. Vred.